

Paco Candel, el personatge i l'escriptor

per Ernest Alós

El Periódico, 19/11/2008

Fa gairebé un any, el 23 de novembre del 2007, va morir Paco Candel. Les seves novel·les eren (i són) gairebé introbables. Però, a desgrat seu, no era per això pel que tants el recordaven, sinó per la persona. O, potser, pel personatge, reconegut unànimement com un dels pocs punts de trobada genuïns entre la literatura i la política catalana, d'una banda, i la realitat dels barris dels *altres catalans*, de l'altra. Personatge i escriptor apareixen a *La providència es diu Paco* (Dèria-La Magrana), la primera biografia de Candel. Però potser és més apropiat qualificar-la de llibre d'entrevistes, les que l'autor, Genís Sinca, va mantenir amb el mateix cronista de les Cases Barates i els que el van conèixer.

A Candel el disgustava que se'l recordés com l'"escriptor dels pobres" i volia ser reconegut simplement com a escriptor. Aquesta insistència arriba a dibuixar un element "trist, i gairebé patètic" del perfil de Candel. Perquè a aquestes altures ni tan sols se li reconeixia el valor literari de les seves primeres obres. Cosa que sí que fa, en una entrevista inèdita que Sinca reproduceix íntegrament al final del llibre -juntament amb les de la mestra Pepita Casanellas, Marujita Candel, Eduardo Manchón, Josep Benet, Max Cahner, Jordi Pujol i Josep Maria Huertas Claveria-, el desaparegut Manuel Vázquez Montalbán. El pare de Carvalho sosté que, amb *Donde la ciudad cambia su nombre* (1957) i *Han matado a un hombre, han roto un paisaje* (1959), Candel "es converteix en un dels millors representants del denominat realisme social", amb escenes lúdiques i poderoses que són una "excel·lent" descripció "dels àmbits i condicions de vida dels cinturons urbans, aquells que van créixer salvatgement sense cap altre impuls que la fam, les mancances de tota mena i l'emigració".

Però les dues obres que potser resisteixen més el pas del temps tenen 50 anys. Tants com llibres va escriure. "Es va convertir en personatge, en un gran personatge", reconeix Sinca. Un exponent d'"una generació que va créixer lluitant i que després de la transició es va trobar desplaçada". Alguns van saber reinventar-se, com Vázquez Montalbán. Candel, no. "Va seguir sent el personatge amb barba i mocador que feia coses per als veïns, una espècie -resumeix el biògraf- d'Abbé Pierre".

No va deixar de ser un gran retratista, el cronista que havia escrit a la revista *Destino* el primer gran reportatge sobre les barraques de Montjuïc. Però la seva conversió en, com ho defineix Sinca, "una mena d'ambaixador de pobres, putes, alcohòlics i miserables, un abanderat del partit polític que no existeix" va beneficiar tant el reconeixement de la seva persona com va perjudicar el de la seva obra.

El seu pas pel món de la política, com a senador de l'Entesa i regidor a L'Hospitalet de Llobregat, com a independent pel PSUC, va ser decebedor. Però dels últims anys potser es recorda més la relació de l'autor amb Jordi Pujol. Una relació simbiòtica. Pujol reconeix al llibre que Candel arribava on ell no podia, i Candel no arribava a final de mes.

El llibre recull el Candel íntim, amb sabatilles de quadres i gat, i aplega confidències del seu entorn familiar i del barri. Algunes d'aquestes poden ferir susceptibilitats. Com va passar amb algunes de les novel·les de Candel que recollien, gairebé sense dissimular-ho, anècdotes dels seus veïns, com la del Perchas, que espiava les amigues de la seva dona mentre es dutxaven. En la biografia apareixen amb cruesa aspectes de la biografia de Candel, com la mort de la seva mare o la difícil relació amb la seva dona, Maruja, "que anava deixant deutes que ell havia d'anar pagant

pel barri". Però no la va deixar, com tampoc no va deixar mai el seu barri. Perquè Candel era un personatge, però real.

Segons Sinca, les històries de veïns marginats tenien poca audiència els anys d'un benestar que semblava estable i infinit. Però Candel potser no només mirava cap al passat, sinó que era més conscient que molts que el futur podia tornar a ser negre. "La seva actitud és la pròpia d'aquella generació que sempre ens deia que els que no hem passat gana no podem entendre segons quines coses però ell, a més a més, avisava que estiguéssim alerta, que podia tornar a passar i que ja veuríem com reaccionaríem", recorda el biògraf.

En els seus últims temps, assegura Sinca, Candel també sentia "que el que havia fet no havia servit per a res i que els problemes tornaven a ser els mateixos, que la història es tornava a repetir", amb un nacionalisme allunyat de la realitat i uns barris amb joves "que només parlen en castellà i veuen amb recel i llunyania el fet català".

LA PROVIDÈNCIA

Una última lliçó de fins a quin punt, en la vida de Candel, imatge i realitat podien no coincidir. El títol de la biografia mateix, *La providència es diu Paco*, podria semblar d'una bondat blaníssima quan en realitat amaga una anècdota prou amarga. Un dia la Maruja li va dir: "Paco, haurem de trucar a la providència, que no arribem a final de mes". I ell va agafar l'Olivetti per escriure encara un altre article mentre rondinava "la providència, la providència... la providència es diu Paco!"